

رمزگشایی از لایحه بودجه ۱۴۰۳
شهرداری تهران در گفت‌وگو با بهروز شیخ‌رودی

آخرین بودجه

شرق: اواخر دی ماه امسال علیرضا زاکانی لایحه بودجه ۱۶۹ هزار میلیارد تومانی سال ۱۴۰۳ شهرداری تهران را روی میز شورا گذاشت. لایحه‌ای که تکلیف آخرین بودجه‌ای را که همه فرایندهایش از نوشتن تا اجرا در مدیریت شهری دوره ششم انجام می‌شود، روشن خواهد کرد…

صفحه ۶

سرمقاله

انتخابات و باز شکستگی‌های مستمر نظم

کامبیز نوروزی

حقوق دان

مثل همیشه در موسم انتخابات، بحث‌ها بر سر آن بالا گرفته است. در این دوره اما بیش از آنکه گفت‌وگو بر سر نامزدها باشد، جدال‌ها بیشتر بر مدار نفس انتخابات و رای دادن و رای‌ندان می‌چرخد.

دستگاه‌های رسمی معتقدند آنچه در موضوع انتخابات می‌گذرد، منطبق بر قانون و مقررات است. انتخابات آزاد است و به همین دلیل درست یا حتی لازم است که همه در انتخابات شرکت کنند و نامزدهای مدنظر خود را برای مجلس شورای اسلامی و مجلس خبرگان برگزینند.

گروهی دیگر که خارج از ساخت قدرت قرار دارند، بر این عقیده‌اند که با نظارت استصوابی گسترده، طیف‌های زیادی از گرایش‌های سیاسی جامعه امکان نامزدی نیافته‌اند و عملاً فرصت‌ها از آنها برای حضور گرفته شده است.

در این بین، گروه دیگری نیز وجود دارد که با طرح و حفظ انتقادها به شیوه برگزاری انتخابات و نظارت استصوابی، معتقد به حضور و دادن رای هستند.

این مباحث تقریباً در همه ادوار انتخاباتی وجود داشته است، اما این بار به نظر می‌رسد اختلاف‌نظر بسیار جدی‌تر و وسیع‌تر از گذشته بوده و طیف‌های بیشتری درگیر آن هستند.

یک منظر این موضوع که بیشتر هم به آن توجه می‌شود، سیاسی است. این یادداشت کاری به رای‌نظر ندارد و به دنبال آن نیست که نشان دهد رای‌دادن درست است یا رای‌دادن. سخن این است که اختلافات دیدگاهی مهمی که به شکل گسترده در انتخابات پیش‌رو به چشم می‌آید، حکایتی است از شکستگی حقوق و نظم حقوقی در وسعتی چشمگیر.

هدف حقوق، ایجاد نظم واحد در یک جامعه است. مثل خیابانی که در آن رانندگان با رعایت مقررات رانندگی، منظم و درست می‌رانند. اما شرط لازم برای رسیدن به این هدف، اول درک واحد از مفاهیم و مقررات حقوقی است. مثل یک تابلوی راهنمایی که هرکس آن را دید، بفهمد این تابلو مثلاً یعنی ورود ممنوع. دوم باور به درستی آن مقررات است. اگر هر دو سوی یک خیابان تابلوی ورود ممنوع گذاشته شود، طبعاً ساکنان آن خیابان به درستی این دستور باور نمی‌آورند و در نتیجه آن را رعایت نمی‌کنند.

انتخابات علاوه بر ماهیت سیاسی، یک مفهوم حقوقی است که در زمره حقوق اساسی ملت قرار می‌گیرد. از طریق انتخابات است که حق حاکمیت ملی به اجرا درمی‌آید. یک انتخابات با حق انتخاب‌شدن و انتخاب‌کردن شکل می‌گیرد.

تا اینجا بحث اختلافی نیست و تقریباً همگان بر آن اتفاق‌نظر دارند؛ مشکل از آنجا آغاز می‌شود که یک دسته معتقدند آنچه در این انتخابات می‌گذرد، منطبق بر قانون اساسی و قوانین عادی است و حقوق اساسی ملت محفوظ است. گروهی دیگر اما می‌گویند این انتخابات جایی برای حق انتخاب‌شدن و انتخاب‌کردن باقی نگذاشته است و ماهیت انتخابات ندارد. درست است اگر گفته شود در تمام ۴۰ سال گذشته این ماجدله وجود داشته، اما شواهد حاکی از آن است که این بار بسیار گسترده‌تر و عمیق‌تر از گذشته است.

درواقع ما با این وضعیت مواجهیم که اولاً از یک مفهوم بسیار مهم و اساسی حقوق به نام «انتخابات» نه‌تنها درک واحدی وجود ندارد، بلکه درک‌ها تقریباً متضاد و در نقطه مقابل یکدیگرند. ثانیاً اگرچه دستگاه‌های مسئول معتقدند رفتارشان در انتخابات منطبق با قانون است، اما افراد و جریان‌های منتقد درخور توجهی به درستی این مقررات و نحوه اجرای آنها باور ندارند. به این ترتیب، دو شرط اساسی تحقق نظم واحد حقوقی در موضوع انتخابات و نتایج تبعی آن مفقود یا به‌شدت متزلزل است. انتخابات برای آن برگزار می‌شود که ملت با رای و اراده خود، کسانی را برای اداره امور کشور برگزینند. در این وضعیت دویاره، بخشی از جامعه که احتمالاً اندک نباشند، بر این تصور هستند که نقشی در انتخابات ندارند و رای و اراده آنها ارزشی ندارد تا در مسابقه انتخاباتی حاضر شوند. این مسابقه بازی آنها نیست، نتیجه هم ربطی به آنها نخواهد داشت. این بخش از جامعه هیچ احساس تعلقی به برگزیدگان و کارهای آنها پیدا نمی‌کند. اما ماجرا به همین جا ختم نمی‌شود. از آنجا که در تصور بخشی از جامعه، منتخبان در مسابقه‌ای یک‌طرفه پیروز شده‌اند، آنچه منتخبان بعد از انتخابات انجام می‌دهند نمی‌تواند از مقبولیت کافی نزد جامعه بهره‌مند شود. منتخبان نیز با این ادراک که به درستی انتخاب شده‌اند و حقشان است آنچه می‌خواهند انجام دهند، کار خودشان را می‌کنند و در بهترین حالت منتقدان را کسانی می‌دانند که اشتباه فکر می‌کنند. هر طرف کار خودش را می‌کند، بی‌اعتنا به طرف دیگر.

انتخابات پیش‌رو نمونه گویایی است از فقدان درک واحد و باور یکسان به مفاهیم حقوقی که مستمراً جامعه‌ما را به سمت آسیب‌پذیری نظم و اضمحلال حقوق می‌کشاند. از بین بردن موانع شکل‌گیری درک واحد و ایجاد باور به درستی رفتارها، کاری است که باید از سوی ساخت قدرت انجام شود. این کاری است که با دستوردادن ممکن نمی‌شود.

چهارشنبه ۲ اسفند ۱۴۰۲ • ۱۱ شعبان ۱۴۴۵ • ۲۱ فوریه ۲۰۲۴ • سال بیست‌ویکم • شماره ۴۷۷۸ • ۱۲ صفحه • ۱۵۰۰۰ تومان

سرخنگوی وزارت دفاع:

همکاری‌های دفاعی ایران و روسیه ارتباطی به جنگ اوکراین ندارد

سرخنگوی وزارت دفاع درباره همکاری نظامی ایران و روسیه گفت: همکاری‌های دفاعی و غیردفاعی ایران و روسیه سابقه از گذشته دارد و هیچ ارتباطی به جنگ اوکراین نداشته است و ندارد و تحولات منطقه ازجمله جنگ اوکراین روابط دفاعی و تعاملات ما با روسیه را تحت تأثیر قرار نداده است.

صفحه ۲

در «شرق» امروز می‌خوانید:
پرسپولیس – تراکتور؛ روز بزرگ اوسمار | کاهش ۲۲ درصدی میزان وقوع جرائم سایبری در سال جاری | از دستورالعمل واسطه‌گری تا مشاوره به همسران

در هشتمین مراسم اهدای جایزه امین‌الضرب، اقتصاددانان و فعالان اقتصادی موانع توسعه کشور را مرور کردند

کارآفرینان درحاشیه

گزارش تیتربک را در صفحه ۴ بخوانید

احتمالاً قلعه‌نویی و دستیارانش فوتبال دیگری را دیده‌اند

چقدر خوییم ما

۹

پاسخ بانک مرکزی به گزارش «شرق»

۴

یادداشت

ریسک رأی هوشمندانه شهروندان

کیاوس پورایوبی

روزنه‌گشایی کلیدواژه‌ای است که جمعی از فعالان مدنی، اجتماعی، و چهره‌های روشنفکری و اصحاب رسانه برای حضور در انتخابات برگزیده‌اند تا اکثریت هموطنان و ملت بزرگ ایران را یک بار دیگر متقاعد کنند پای صندوق‌های رای حضور پیدا کرده و مسیر هموار انتخابات را برای رقیب ناهموار و سخت‌تر کنند چراکه کنارکشیدن از انتخابات و صندوق‌های رای فقط دادن امتیازات بدون حضور در تشک بازی و باخت بدون کشتی به رقیب است، چیزی که ثابت شده رقیب از این مسئله استقبال می‌کند و ترفندی است که رقیب از آن نتیجه هم گرفته است. مردم برای زندگی تصورات دیگری دارند، راه می‌خواهند، توسعه کشور را می‌خواهند، تنش‌زدایی در سیاست خارجی را می‌خواهند، شادی و نشاط می‌خواهند و به این مدل از حکمرانی چندین سال است به شکل مسالمت‌آمیز رای داده‌اند. از ۲۰ میلیون و ۲۴ میلیون، ولی انکار برخلاف این ضرب‌المثل پاشنه در همیشه به یک طرف می‌چرخد. می‌دانیم میدان تگ است و فرصت به شدت از دست رفته و برای مردمی که به ابتدایی‌ترین معیشت زندگی خود محتاج‌اند، انتخابات چه معنایی می‌تواند داشته باشد؟ اما یک بار دیگر می‌شود با رای هوشمند و کلچین افراد خردگرا که مسیر توسعه را برای کشور پذیرفته‌اند اقلیتی قوی در مجلس ایجاد کرد. این اقلیت شاید نتواند قوانین مورد نیاز توسعه کشور و بحران‌های موجودی را که کشور در آن غرق شده، حل کند اما می‌تواند جلوی بسیاری از قوانین بد را بگیرد. تشکیل فراکسیون فعال و دادن گزارش مستمر به حوزه مدنی، احزاب، رسانه‌ها و به‌خصوص فضای مجازی کار را برای افراطی‌گری در مجلس سخت خواهد کرد. فراموش نکنیم اکنون اکثریت جمعیت جامعه در حاکمیت نماینده‌ای ندارد و با یک‌دست‌شدن قدرت، شکنندگی حوزه‌های عمومی بیشتر شده است.

ادامه در صفحه ۵

دولت مجارستان عقب‌نشینی می‌کند

سوئد در آستانه ورود به ناتو

۵

ائتلاف پایداری و قالبیاف شکل می‌گیرد

دست کشیدن پایداری از «پایداری»

بررسی مصوبه شورای عالی فضای مجازی درباره فیلتر شکن‌ها در گفت‌وگو با متخصصان

همه متهمیم!

مریم لطفی: ۲۹ بهمن «سیدمحمدامین آقامیری» دبیر شورای‌عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی، مصوبات جلسه نودوششم شورای‌عالی فضای مجازی را درباره امکان دسترسی به سکوهای خارجی با سازوکارهای حکمرانی‌پذیر، ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی و ایجاد سامانه ملی و جامع داده ابلاغ کرد. مصوبه‌ای که اگرچه ابتدا سروصدای زیادی به پا کرد؛ اما بعد معلوم شد که در ادامه همان کارهای قبلی است. دری است که روی همان پاشنه گذشته می‌چرخد و حرف تازه‌ای برای گفتن ندارد. القصد در این شورای‌عالی فضای مجازی تنظیم‌گران بخشی را موظف کرده تا برای ایجاد تنوع در سبب مصرف کاربران با سازوکارهای حکمرانی‌پذیر و با هدف رفع نیاز مردم، سکوها و خدمات پرکاربرد خارجی را که امکان ارائه خدمات در قالب پوسته برای آنها وجود دارد، شناسایی و شرایط فعالیت آنها را در داخل کشور فراهم کنند.

این گزارش را در صفحه ۸ بخوانید

یادداشت

مطالبه قضائی در تضمین آزادی مشروع

۱

دولت مردم‌سالار نیز وجود داشته و حال در سپهر تجلی حکومت قانون، آزادی مشروع مترادف با همان آزادی قانونی و مبتنی بر موازین موضوعه است. باین‌حال، آزادی را بیشتر با مفهوم مخالف آن و تعمیم مگرها و اگرهای محدودکننده با مستثنیات اعمال‌شده در معادلات حکمرانی ذیل اعمال اقتدار دولت‌شناسایی می‌کنند.

۶- در این ساحت، آزادی رقیب ناهمدلی به نام تفسیر مضیق و محدودکننده دارد که در مواقعی با بسط نگاه تمرکزگرایانه، اصل را بر محدودیت شهروندان گذاشته و آزادی را صرفاً عطیه موهبت‌شده حکمرانی به شهروندان می‌پندارد. برای مفهوم‌شناسی آزادی‌های مشروع، به منابع اعطای آزادی باید توجه کرد. ضابطه تشخیصی امری فراموشوعه با طریقی کشفی مبتنی بر فطرت انسان است.

۷- بازشناسی این مفهوم و تدارک مصداق مستلزم شناسایی نیازهای او در اقلیم فردی و جمعی است و باید خصلت آزادی را به اعتبار زمانه و نیاز بشر مدرن قرن حاضر بازنگری کرد تا در عصر ارتباطات و مדיاکراسی، تصویر روزآمدی از آزادی شهروند ایرانی در زمانه حاضر و بلکه آینده‌نگرانه ارائه کرد. با این وصف که قانون باید ذیل مفهوم آزادی مشروع شکل بگیرد و آزادی مشروع در جهان مدرن مساوی با آزادی مطلق منهای محدودیت‌های ضروری برای زندگی مدنی و مسالمت‌آمیز در کنار سایر اعضای جامعه است.

ادامه در صفحه ۵

مصطفی پورمحمدی، رئیس مرکز اسناد انقلاب اسلامی و دبیر عالی جامعه روحانیت مبارز در گفت‌وگو با «شرق» تشریح کرد

حذف مسئؤل غیر مقبول با انتخابات

انتخابات، راهکار حل مشکلات است

● عکس: سه‌دند تائی، شرق

چند روز پیش با حجت الاسلام والمسلمین مصطفی پورمحمدی، دبیر عالی جامعه روحانیت مبارز و رئیس مرکز اسناد انقلاب اسلامی، در دفتر او گفت‌وگو کردیم. فرارمان بر این بود که میزبان او برای سالنامه «شرق» باشیم، اما بحثمان به‌گونه‌ای در حوالی انتخابات متمرکز شد که تصمیم گرفتیم بخشی از گفته‌های او را در یکی از شماره‌های روزانه خود و قبل از انتخابات منتشر کنیم. گفت‌وگوی کامل با مصطفی پورمحمدی در صفحات سالنامه نوروز ۱۴۰۳ منتشر می‌شود.

گپ‌وگفت با او در ساختمان مرکز اسناد انقلاب اسلامی تندی‌ها و کندی‌های خاص خود را داشت. از او سپاسگزاریم که با حوصله، پاسخ‌گوی پرسش‌های «شرق» بود. خلاصه‌ای از این گفت‌وگو در صفحه ۲ بخوانید.

یادداشت

مطالبه قضائی در تضمین آزادی مشروع

صالح نقره‌کار

وکیل دادگستری

قانون اساسی گسترش آزادی مشروع را وظیفه قوه قضائیه دانسته است. اصل ۱۵۶ بالاترین سند هنجاری کشور، احبای حقوق عامه را در کنار گسترش عدل و آزادی مشروع، وظیفه این قوه عنوان کرده است. لازم است توجه کنیم:

۱- چرا این عبارات کنار هم است؟ همنشینی حق‌ها و آزادی‌ها و عدالت برای چیست؟ قراردادن این عبارات به نظر اتفاقی نیست؛ چون انقلابی‌های ۵۷ دیده بودند چه بر سر مشروطه آمده و نظام ستم‌شاهی چه با آزادی به نام عدالت کرده و چه بر سر حق‌ها به نام آزادی آورده، مخصوصاً با تعمد، حق، آزادی و عدالت را کنار هم چیدند. عدالت فضیلتی است که به حق و آزادی معنا می‌بخشد و جنبه معنوی و متعالی حق‌ها و آزادی‌ها را جلوه‌گر می‌کند. حق‌های عامه همان است که حقوق بشر و شهروندی به تعبیر امروزی‌ها اطلاق می‌شود؛ یعنی برآیند حق‌ها و آزادی‌ها و آزادی مشروع همان آزادی و حق مزموذج‌شده‌ای است که نظام حقوقی در بُعد هنجاری شناسایی کرده است. جمع اینها زیست شایسته انسانی را حاصل می‌کند.

۲- اما چرا به قوه قضا سپرده شده است؟ چون هرقدر حق و آزادی را شناسایی کنیم اما ضمانت اجرا نداشته باشد، مثل یک انشانویسی بی‌خاصیت است. در حقیقت قانون خواسته تضمین این امتیازات و اختصاصات شهروندی بر عهده قوه‌ای باشد که از زندان و ابزارهای اجرائی برای استیفای حق‌ها و آزادی‌ها برخوردار است. قوه قضا باید مدافع حق‌ها و آزادی‌ها باشد؛ اگر جایی نقض آزادی انتخاب‌کردن و انتخاب‌شدن پیش آمده، قوه باید میدان‌دار تعقیب باشد.

۳- فهم مردم از آزادی‌های مشروع کاملاً عرفی است. مردم فیلتر را ضد آزادی خود می‌دانند. دخالت در سبک زندگی، دخالت در شغل و گزینش نازوا و سرک‌کشی به حریم خصوصی را ضد آزادی می‌دانند. برای فهم واقعی آزادی بنای عقلا و عرف جامعه ملاک است. اگر این آزادی نقض شد، صداها دلیل و سند و متن و نوشته و منشور و بیانیه و سخنرانی مسئولان بالا و پایین همچون نیم‌کردار نیست.

۴- حس عمومی به آزادی رویکرد عمل‌گرایانه حکمرانی است. حکمرانی شهروندمحور یک خصلت روشن دارد؛ شعار نمی‌دهد و در مقام اجرا، اعمال قدرت علیه حق‌های بنیادین و آزادی‌های اساسی را کنترل و مهار می‌کند.

۵- در بحث نظری، خصبیه آزادی در بستر حقوق فطری و طبیعی پیش از دوره حکومت قانون و